

ATATÜRKÇÜLÜK ÜZERİNE : "TÜRK, ÖĞÜN, ÇALIŞ, GÜVEN".

Tuncer BAYKARA

I. Atatürk'ü anlayabilmek, onun yetiştiği çevreyi ve dönemi lâıkyı ile öğrenmekle mümkündür. O'nun yetiştiği çevrenin ve dönemin özellikleri ve kendisine mahsus şartları devrinin öteki kişilerini olduğu gibi, şüphesiz Atatürk'ü de etkilemiştir. Etkilenme, kesin bir gerçek olmakla birlikte, sadece kişiler arasında farklı derecelerde olabilir.

Atatürk'ün, XIX. yüzyılın sonlarına rastlayan, yetişme çağını içine alan zaman için ilk ve en belirgin etkileyici başlangıç tarihi, 1826'dır. Yeniceri ocağının kaldırılması demek olan 1826, öteki sonuçları itibarıyla henüz yeterince incelenmemiş olmakla birlikte, 1839'dan önceki önemli tarihtir. Sadece bir fikir vermek gerekirse, II. Mahmud'un, sonradan Atatürk'ün şapka ile ilgili girişiminde söz konusu edilecek olan "Fes" hamlesi bu döneme aittir. Atatürk'ün yetişme çağının içinde olduğu dönem ise, doğrudan Tanzimat (1839) sonrası dönemdir. Bu dönem Atatürk'ün yetişme çağı üzerinde daha etkilidir. Nitekim 1930'lu yıllar da günümüz (1988) içinde etkinliğini devam ettirmektedir(1). Bu sebepten ki, Atatürk'ün fikir ve davranışlarında, döneminin ve dönemine etkili olan unsurların tahlili büyük bir önem taşımaktadır(2).

Atatürkçülük adı altında toplanabilecek Atatürk'le ilgili değerler bütününde, Atatürk'ü, devrin bir insanı olarak da değerlendirmek icab etmektedir. Ancak bu hususta, son derece dikkatli olmak gerekir. Çünkü, kanaatimizce, 1826 ve özellikle 1839 sonrası şartları, Türk toplumunun kendisine mahsus şartları olmayıp, bir tür zorlama şartlarıdır. Aynı dönem zorlama şartların yanında, bazı iç tepkileri de ihtiva etmektedir. Bu döneme mahsus şartların, Türk toplumunun zamana bağlı olmayan, her durum ve şartta kendisini ortaya koyan şartları ise, makalemiz hacmi ne sığmayacak genişliktedir. Bu devamlı ve kalıcı şartları, Atatürk zaman zaman devrinden sıyrılıp sezmede ve davranışlarını bunlara göre düzenlemektedir. Bu açıdan XIX. yy sonlarında oluşan şartların her zaman, sıkı bir tenkid süzgecinden geçirilmesi icab etmektedir.

Atatürk, kendisine mahsus eşsiz sevgisi ile, yetiştiği dönemin olumsuz şartlarından sıyrılmasını bilmiştir. Ama her şeye rağmen O yine de devrinin insanıdır. O'nun dönemi, (1923-38), son yüzyılların genişliği içinde gerek öncesi, gerekse sonrasına göre, çok daha değişik bir görünüş arz etmektedir. Gerçi Atatürk'ün dönemi 1923 öncesine tepki olan birçok unsur da içermektedir; fakat O, hür düşünceye ve farklı fikirlere kıymet vermesi sebebiyle, Türk tarihinin binlerce yıllık bütünlüğüne daha uygun bir görünüş sunmaktadır. Çünkü Atatürk,

1-Bugünkü Cumhurbaşkanımız Sayın Kenan Evren, bu yıllarda tahsil görmüş ve Türk ordusuna katılmıştır.

2-Bu konuya, daha önce çıkan bir kitabımızda da temas etmiştik:bk.T.Baykara, Türk Devrim Tarihi, Ankara 1981,s.113 ve dev.

çağının bir insanı olduğu kadar, ülkesinin ve insanların şartlarına da saygılıdır. Bu şartların, kendi yetişme döneminde ve sonrasında, ülke ve insanları ile bazen ters düştüğünü de sezmektedir. Onun bu sezgileri, birer birer ilmi çalışmalarla ortaya konmaktadır.

Atatürk, 22 Kasım 1916 tarihinde hatıra defterine şunu yazmıştı:

"Talimnâmeden marş'ı kaldırıp yürü"(1). Bu ifadeyi, bir başka yazımda tahlil etmeye çalışmışım. Şunu sezmıştim ki, Atatürk, Türk askerini Fransızca bir emirle yürütmenin çarpıklığını görmüştür. Bunun için de Talimnâme'den bunun kaldırılıp, yerine "yürü" konması icab ettiğine işaret etmiştir. Eğer bu istek, bugünlerde hâlâ yerine gelmemişse, bunun da sebebinin, bilim adamlarınca yorumlanması gerekmektedir.

Atatürk'ün kendi bağımsız kişiliği, çevresinde de etkisini gösterecektir. Yakınlarında, bir kısmı devlet çarkının gerektirdiği nitelikte kişiler yer alırken, önemli bir sayıda kendisi gibi, bağımsız fikirli kişiler de yer almaktadır. Bunlar, Atatürk devrine, apayrı bir nitelik kazandırır. Atatürk'ün sözleri, davranışları devrinin olduğu kadar, çok daha geniş bir zaman diliminin de birer gerçeğini yansıtır.

II. Türkiye Cumhuriyeti'nin başşehri Ankara, 1923 sonrasında birçok heykel ve anıt ile süslenmiştir. Muhtemelen önceki anıtsız dönemin bir tepkisi gibi görünen bu yeni dönemde, Ankara'nın kazandığı anıtlardan birisi, şimdilerde şehrin en merkezî yerindedir. Burada dikkati, anıtın dikildiği yıllarda orasının hiç de kalabalık bir yer olmaması çekmektedir. Yerini seçenler, aradan zaman geçince, orasının şehrin en merkezî bir kısmı olacağını sezmiş olabilirler.

Şimdilerde Kızılay diye de anılan Yenişehir'de, bir bahçenin ortasında kabartma ve heykellerden oluşan bir anıt vardır. Aşağıda verilecek olan kitabesinde bu anıtın 1935 yılında dikildiği açıkça kazılmıştır. Lâkin gazete haberleri, inşaatın daha önceki yıllarda başladığına işâret ediyor. Bu arada anıtın estetik açıdan önemi ile plastik sanatlar bakımından değeri de konumuz dışındadır. Bu konuda daha başka çalışmalar da bulunmaktadır(2).

Anıta, heykel olan asıl gövdesiyle hemen aynı etkinlikte iri ve gösterişli bir şekilde Atatürk'ün şu sözleri kazılmıştır:

"Türk, Öğün, Çalış, Güven"

Ankara'da görevli olduğum yıllarda (1973-1987), öğretim hayatım sırasında, zaman zaman orası ile ilgili sorular da sordum. Bendeki izlenim, artık Ankara'lıların bu anıtdan etkilenmedikleri yolundadır. Çokları orada bir anıtı duymuşlar, uzaktan görmüşler, cephesindeki yazıları, doğrudan anıttan okuyarak değil, fakat başka kaynaklardan bilmektedirler. Lâkin orayı, her yönü ile gezen, yazıları doğrudan anıttan okuyanların nisbeti bir hayli azdır. Bu azlık, daha başka

---

1-Atatürk'ün Hatıra Defteri, (yay. Şükrü Tezer), Ankara 1972, s.72; Tuncer Baykara, "Asâkir-i Mansûre'nin İlk Döneminde Talim Düzeninin Değişmesi", Birinci Askerî Tarih Semineri, Bildirileri, II,(Ankara 1983) s. 101-106.

2-Meselâ bk. G. Elibal, Atatürk ve Resim-Heykel, İstanbul 1973, s. 219 ve dev.

gerçeklerin de bir ifâdesi olabilir. Bunlar içinde ilki; anıt artık yeterince bir etki yapmamakta, Atatürk'ün bu sözleri Türkler için günümüzde öylesine önemli olmamaktadır, düşüncesidir. Nitekim anıtın içinde yer aldığı bahçe ile ilgili düzenlemelerin tartışmalarında da anıt, yerinde ve önemle korunması gereken bir yapı olarak ele alınmamıştır. Aslında meselenin acı olan ikinci yönüdür. Çünkü, kültürün temeli olan ortak hatıralar burada büyük bir darbe yiyecektir. Ankara için ortak hatıra, pekala bu anıt olabilir; çünkü bu anıt, Atatürk devrinin ve Atatürk düşüncesinin bir belgesidir.

Anıtın, cephesinin sağ kanadında, yere yakın bir yerde kitâbesi bulunmaktadır Dikey olarak yerleştirilen kitâbe yaklaşık 90 x 120 sm boyutunda olub kurşun kabartmadır. Üzerindeki yazılar aynen şöyledir:

Güvenlik Anıtı
KEMAL ATATÜRK
T.Cumhurreisi

İsmet İnönü
Başbakan

Şükrü Kaya
İç İşleri Bakanı

Nevzat Tandoğan
Ankara İlbayı ve Uray Başkanı
İken

Türk Milletinin Jandarma ve
Polisine sevgi ve hoşnutluğunu
göstermek için vilâyetlerin
yardımıyla yapılmıştır

MCMXXXV

Mimar:Prof.CI.Holzmeister
Heykeltıraş:
Prof.Anton Hanak
Prof.Josef Thorak

Kitâbe, aynı zamanda Cumhuriyet devrindeki latin harfli kitâbeler için de örnektir. Metinde bugün unutulmuş olan "ilbay " ve "uraybaşkanı" deyimleri dikkati çekmektedir. "İlbay", "vali", "Uraybaşkanı" ise, "Belediye başkanı" demektir.

Ancak biz, doğrudan Atatürk'ün anıtın cephesine kazılan gözleri üzerinde duracağız:"Türk, Öğün, Çalış, Güven".

"Türk, ögün, çalış, güven"de ilk bakışta değişik bir sıralama dikkati çekiyor. "ögün, çalış, güven" âdeta olağan bir mantık silsilesinde gibi görülmemektedir. Çünkü herşeyden önce çalışmak gerekir. İnsan çalışıp başarıya ulaştınca kendisine bir güven gelir ve bu güven ile de etkilenecek ögündür. İnsanda sıranın "çalış, güven ve ögün " olmak icab eder fikri uyanıyor. Hatta ögün ile güven belki bir ihtimâl olarak yer değiştirebilir; ancak "Ögün"ün başta değişik ve adeta mantık silsilesine aykırı gibidir. Bunun sebebi ne olabilir?

Atatürk, olağan bir konuşma sırasında, mantık silsilesinin bozulup, değişmiş olmasından dolayı mı bu sırayı, kullanmıştır ? Yoksa özellikle ve bilerek mi söylemiştir? Eğer bu söz , bir anıtın, hem de Ankara'da en kalabalık ve herkesin görebileceği yerde yapılan bir anıtın üzerinde yazılı olmasa idi, ilk ihtimâl bir fikir olarak akla gelebilirdi. Gündelik konuşma esnasında, bazen olağan mantık zinciri dışına taşıp konuştuğumuz çok olabilir. Fakat bu sözler, bir anıtta yer alınca, böyle bir şekil yüzlerce, binlerce ve milyonlarca insana hitap etmektedir. Bu sebeple bütün sözlerin küçük yan unsurlardan arındırılmış olması icab eder. İşte bu gibi hususlar sebebiyle, kesin olarak söyleyebiliriz ki, Atatürk bu sözlerini bilerek o sıra ile söylemiştir. Bu sırada söylenmesinde bazı gerçekler yatmaktadır ve biz de bu gerçekleri ortaya koymayı deneyeceğiz.

Anıt'ın güvenlik kuvvetleri için yapılmış olması konumuz açısından önemli değildir. Hatta anıtta her iki unsurun, içiçe kullanılmış olması bile önemli bir unsurdur. Çünkü "Türk, ögün, çalış, güven" de güvenlik kuvvetleriyle ilgili bir husus yoktur. Sadece son kelimenin "güven" olması, hem kendine güveni, hem de emniyet içinde olmayı ihtiva edebilir; ancak bu sonuncu anlam, daha az muhtemeldir.

Yukarıda giriş kısmında dediğimiz gibi, Atatürk, 1880 lerin insanı olup, o yılların ortamının etkisindedir. Etkisinde olduğu ortam, şüphesiz ömrünün son zamanlardaki gerçeklerle yeni bir hususiyet kazanmış da olabilir. Lâkin 1935 lerde, Atatürk, Türk milletine öncelikle " ö ğ ü n " meyi tavsiye etmiştir. Niçin olağan mantık silsilesini değil de ögünmeyi öne aldığı sorusuna gelince, bu bizi, 1826 sonrası şartlarına götürür.

III. Bu satırların yazarı, çocukluğunda ve daha sonraları, "bir toplu iğne bile yapamıyoruz" sızlanmalarını çok duymuştur. Bu sözün mânâsı şu idi aslında. Biz hiçbirşey hatta ve hatta toplu iğne bile yapamıyoruz. Öyle ise ne diye büyük bir millet olacağız diye ortaya çıkalım.

Herhalde bu sözleri söyleyenler, ardından çıkan neticeleri bildiklerinden bunları söylemiyorlardı. Çünkü bu sözlerin, yakınmaların ardında bir büyük hayat felsefesinin izleri yatıyordu. " Türk kabiliyetsiz, zekası kit, beceriksiz ve akılsızdır. Hiçbir şey yapamaz; Onların bu kabiliyetsizlikleri sebebiyle bir şey yapmaya dahi teşebbüs etmemeleri gerekir. Onlar en iyi çiftçilik yaparlar; Türkler sabanın ucundan tutup çift sürmelidirler, Avrupalılar toplu iğne dahii her şeyleri yaparlar. Türkler ancak onıların eşyalarını kullanabilir"

Son yıllarda, özellikle 1960 lardan sonra, yukarıda sözünü ettiğim yakınmaların kökü biraz kesilir gibi oldu. Ama yine de zaman zaman "eller aya biz yaya" biçiminde mizahileştirilen hükümleri görmekteyiz. Bu hükümlerde etkili olan unsur, maddî değil, mânevîdir. Yâni öncelikle kişilerin moralini yıkmaktadır: "Sizler toplu iğne bile yapamaz kabiliyette insanlarsınız. Bu kabiliyetsizliğini içinde

duyan insan, zaten yenilmiştir ve teşebbüs gücünü zaten kaybetmiştir. Bu yüzden sanıyoruz ki, XIX ve XX. yüzyılda ülkemize yönelik düşmanca saldırıda bu unsur çok önemlidir." Türk'ün hiçbirşeye kabiliyeti yoktur; o sadece yıkar, yakar, bazen çiftçilik yapar o kadar. Onun olumlu ve yapıcı hiçbir yönü yoktur." Ve ilâve ederler. " Geçmişte de yoktu; tarihleri hep yağma, kıtal ve yıkma değildir."

Herkes bilir ki başarının ilk şartı sağlam bir moral güçtür. Sağlam bir inançla kendisine güvenen bir insan, girişimde bulunursa onun başarı ihtimâli çok büyüktür. Bir bakıma zaten girişim için de ilk ve temel şartlardan birisi, moral güç, kendisine güven ve çalışma azmi değildir? Yine hep biliriz ki, fizikî olarak çalışmak bir iş ve eser yaratmak için maddî bütün şartlar hazırda,yine de orada bazı işler uygun gitmeyebilir. Hele bu işler yaratıcılık ve yeniden birşeyler yapma ile ilgili olursa.

Atatürk bu sözü söylediği sırada acaba Türk milletinin üzerinde büyük bir moral çöküntüsü mü vardı? Bu sözün cevabı maalesef müsbettir. Çünkü 1826 sonrasında beri devam edegelen gelişmeler, ülke de bazı gerçekleri, gerçek şekllinden saptırmış apayrı boyutlara götürmüştür. Bu boyutların neticesinde mesele bir "alafranga", "alaturka", asrîlik-gerilik, modernlik-eski zamancılık biçimine girmiştir. Türk'ün yaptıkları, Türk'ün ürettikleri, Türk'ün eserleri "alaturka", geri, eski zaman işi, çağ dışı diye kötülenmiş, Avrupa eserleri, malları, üretimi her zaman yüceltilmiştir. Sonunda ülkede, bereket sadece aydın kesimin bir kısmında, öylesine bir telâkki oluşmuştur ki, "asılacaksan İngiliz sicimiyle asıl" sözü de söylenir olmuştur.

Meseleyi, ilerencilik-gericilik kavgası biçimine sokanlar ustalıklarla, Avrupa ürünlerini bu ülkede geçerli ve tutulur kılmaların da tılsımını çözmüşlerdi. Bu ülkenin mamulleri, bu ülkenin ürettiği eşya, "alaturka" diye küçümseymiş, buna karışıklık ithal Avrupa eşyası âdetâ bir hayat tarzıyla ve düşünce sistemiyle özdeşleştirilerek "alafranga" diye yüceltilir olmuştur.Bu iki husus, aslında birbirinden apayrı unsurlar olmasına rağmen, içiçe girerek ve sonunda ondokuz ve yirminci yüzyılda ülke içinde büyük boyutlu tahribat yapmıştır.

En sonunda Türk, kendisine güvenini de kaybetmiştir. Türk olmaktan, atasının ve babasının ürettiği eşyadan da utanır oldu. Kabiliyetini ve zekâsını da küçümseyenlere diyecek cevap bulamadı. Buna karşı "Avrupalılaştırmak" bir çözüm gibi göründü ama, Avrupalılar, Türkleri asla kendileriyle eşit kabul etmedikten sonra, bunun da bir kıymeti olamazdı.

Türk'ün kendisine güvenini kaybetmesini, ne yazık ki bazı Türk reformcular da istemişlerdi. Çünkü eğer halk kendisine ve değerlerine güvenirse, onda reform yapmanın imkânı yoktur. Onda değişiklik ve yenilik yapmanın bir yolu, onun kendisinden, değerlerinden şüphe etmesini sağlamaktır. Kendisinden ve Türk'e ait değerlerden şüphe edenler, artık kolaylıkla reform fikrine açık duruma gelebilirlerdi.

Ancak bu düşünce, tehlikeli bir başka sonuca da yol açtı. Türkler kendi değerlerinden şüpheye düşüp, onun hiç derecesinde olduğunu hissedince,yabancıların istek ve arzularına karşı direnemez oldular. Hele yabancılar, kendi istek ve arzularını, âdetâ Türk'ün de menfaatineymiş gibi gösterince, durum daha da etkili bir hâl almağa başladı. Avrupalılar zaten söylüyorlardı:"Siz kendi ülkenizi bile tanımıyorsunuz; kendinizi de bizim kadar bilemiyorsunuz. Dolayısıyla siz kendinizi ve ülkenizi iyi bilmediğiniz için bırakın,

ülkeniz hakkında da en iyi kararı biz verelim. Bizim, ülkeniz hakkındaki iyi düşüncelerimize güvenin".

Bu düşüncenin izlerine çok daha sonraları da ulaşmak mümkündür. Bir rivâyete göre, XX yy. başlarında Türkiye Coğrafyası kitabı bile Fransızcadan tercüme imiş(1). Atatürk bunun için Dil ve Tarih Coğrafya fakültesini kurmuştur. Bu fikir, kısmen doğru olmasa da, herkes bu rivâyeti duyduğu için, bir anlamı olmak gerekir.

XIX.yüzyılda, Avrupa etkisiyle, Türklerin kendi ülkelerini yeterince bilmedikleri bir gerçektir. Bu gerçeği, en iyi biçimde bir olay vesilesiyle öğreniyoruz: Bilindiği üzere Divriği, zengin demir madeni olan bir yerdir. Orada yüzyıllar boyunca demir üretilmiş, fakat 1839 sonrasındaki şartların değişmesi ile maden üretimi durmuş(2), ithal demirler yerli demire yaşama imkânı vermemiştir. Burada demir madeni olduğu da Türk okuma kitaplarında yer almamış, dolayısı ile Türkler bundan haberdar olmamışlardı.

1930 yıllarında, ülkemizdeki demiryolu yapımı sırasında askerî düşüncelerin de gözönüne alındığı biliniyor. İşte bu sırada Sivas-Erzurum hattının geçeceği yer ve öteki plânlar hazırlanarak, Genel Kurmay'a gönderilmiş. Bu olayı, devrin sorumlu bakanı, Hilmi Uran'ın hatıralarından takib edelim:

"Mühendisler Zara istikametinden geçmeyi normal buluyorlardı.Fakat Genel Kurmay Başkanlığı ve bu makamı temsilen bilhassaMerhum Mareşal Fevzi Çakmak, hattın daha cenuptan ve/ Divriği İstikâmetinden geçmesini iltizam ediyordu...Hiç unutmam, son kararı vermesi için bir gün güzergâh haritalarını ve bana verilen rakamlarla lüzumlu mâlumâtı alarak merhum Fevzi Çakmak'a gitmiş veikiayırığuzergâhmuhtemelmâliyetlerini inşa kolaylık ve zorluklarını kendilerine harita üzerinde anlatmışdım. Merhum beni sükûnetle ve sabırla sonuna kadar dinlemekle beraber hattın cenup istikametinden geçmesini iltizam ettiğini ifâde etmişti. anlaşılıyordu ki, bu hususta kararlı idi ve fikrini değiştirmek kabil değildi. Ben de kendisini dinledikten sonra, hattın cenuptan geçirileceğini söyledim ve ayrılmak üzere haritaları derleyip toplamaya başladım. Bu sırada Mareşal yanıma sokuldu ve kendisine has olan neşeli ve keyifli haliyle bana:"Hiç tereddüt etme, bu hat cenuptan geçmekle göreceksin çok daha ekonomik olacaktır; ben Cihannüma'da okudum, o taraflarda demir madeni varmış"dedi. Hakikaten hat, bugün muhtasıl Karabükt'e taşınan Divriği demir madeninin yanından geçmiş bulunuyor(3).

Bu hususta dikkatimizi çeken de zaten bu demir madeni olayıdır. Divriği'nde demir madeni olduğunu o dönemin mühendisleri bilselerdi, elbette

1- Rivâyetde yer alan Türkiye Coğrafyası'nın Fransızcadan çevrilmiş olması, bizce kesinlikle doğru değildir. Farsızcada da birçok Türkiye coğrafyası kitabı vardır; tıpkı öteki dillerde olduğu gibi: V.Cuinet, La Turquie D'Asie(4 cilt); veyâ G.Dupont, Géographie de l'Empire Ottoman (Paris 1907) gibi.

2-1876 da burada hâlâ az da olsa demir çıkarılıyordu:bk. F.Burnaby.On Horse bakThrough Asia Minor, London 1877, s. 343.

3-Hilmi Uran, Hatıralarım, Ankara 1959, s. 238-239.

hesaplarında bu faktörü de nazarı itibara alırlardı. Ancak 1839 sonrası büyük değişimler, ithalatın artması, vergi düzeninin değişmesi ülke için madenciliği yok etmiş, vaktiyle olanlar da unutulmuştu. Divriği bunlardan sadece biriydi ve bunu unutulması, elbette doğrudan Türklerin eseri değildi.

Bir başka deyişle ifade etmek gerekirse, XIX. yüzyılda öylesine bir fırtına estirilmiştir ki, Türkler kendi ülkelerinde nerelerde demir madeni var unutulmuşlardır. Bu unutmada Avrupa'nın doğrudan bir etkisi de söz konusu edilebilir. Çünkü bundan böyle ülkede artık yerli maden sanayiinin canlanması da söz konusu ettirilmek istenmiyordu.

Görülüyor ki, XIX.yüzyıl etkileri, 1930' lu yıllarda hâlâ canlı olarak yaşamaktadır. Bu canlılığı en iyi duyanlardan birisi de şüphesiz Mustafa Kemal Atatürk'dür.

IV. Eğer ülke ve insanları, böylesine bir hava içinde iseler, o zaman bu insanları, öncelikle iş yapabilir, birşeylere girişebilir hâle getirmek gerekecektir. O insana biraz iç güç, moral ve maneviyât vermek gereklidir ki, birşeyler yapmayı tasarlayabilirsin. İş yapmaya yapmaya nerede ise bir yüzyıldır eli-ayağı kırılan, üzerine binbir maddî-manevî saldırının olduğu ve yoğunlaştığı Türkler için bir teşvik unsuru son derece gerekli görünüyordu.

Daha Millî mücâdele içinde, vatanını ve milletini seven nice insanların " m a n d a " fikrine meyletmeleri bir başka gerçek değilmiydi? Sivas Kongresi'nde Türk siyâsî hayatından silinen bu düşünce, geçmiş yıllarda fikir olarak pek çok aydının içinde yaşıyordu. Sadece bir fikir vermek üzere Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun söylediklerini hatırlamak yararlı olacaktır:

"Kimler kimi kurtarır diye sormağa dilim varmadı. Bu, bizim kuşağın, hayata ilk adımlarını attığından beri büyüklerinin ağzından işittiği bir söz, bir slogandı. "Bizim adam olacağımız yok: Düveli muazzamadan biri elimizden tutup medeniyet yoluna sokmadıkça. Bakınız, İngiltere beş on yıl içinde Mısır'ın çehresini nasıl değiştirdi ve o memleketin sefil ve esir halkını nasıl refaha, hürriyete kavuşturdu"! Adlarına "Jön Türkler", yâni Genç Türkler denilen hürriyet ve medeniyet mücâhidi aydınlarımızdan çoğunun fikri de bu idi. Nitekim, 1902 de İngiliz İmparatorluğu Güney Afrika sömürgesinde patlayan ve yıllarca süren Boer'ler kurtuluş mücâdelesine karşı kanlı savaşı kazandığı gün, bunu medeniyetin zaferi sayan bir Edebiyatı Cedide şairiyle ileri fikirli gecinen bir sarıklı Hoca İstanbul'da İngiliz Büyükelçiliğine giderek tebriklerini sunmuşlardı. Nitekim, 1908'de Mebusan Meclisi'nin açılış merasimine giden İngiliz Büyükelçisinin arabasını, gene bu çeşit hürriyetseverler atları koşumlarından çıkararak Divanyolu'ndan Sultan Ahmet meydanındaki Meclis kapısı önüne kadar çekmişlerdi.

Nitekim, 1921'de askerî şeref ve itibarın en yüksek mertebesine ermiş ve namuslu, haysiyetli bir devlet adamı olarak tanınmış Sadrazam İzzet Paşa, Heyet-i Nâsiha'nın başında Anadolu'ya gittiği zaman Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'ya "fena mı olur sanki, şu mücâdeleyi bıraksanız da sulh yoluyla İngiltere'nin himâyesine girsek" demeği şanına, şerefine yakıştıracak kadar bir gaflete düşmüştü" (1).

1-Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Ankara 1969, s. 291-292.

Bu düşünce, böylesine etkili ise, onun birden sökülüp atılması da güçtür. Etkili olan bir fikrin karşısına, ancak kazanılan bir başarı ile çıkılabilir. Fakat burada başarmak için lâzım gelen başlama enerjisi ve hevesi dahi kalmamış gibidir. Bu durumda, Atatürk'ün söyledikleri kesin bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle Türk'ün kendisine güvenini sağlamak icab etmektedir. Türk'ün kendisine güvenini sağlamak için de onun geçmişine bakıp, başarılarını görmesi, bilmesi ve onun şuurunda olarak öğünmesi temel şartlardan birisidir.

Atatürk biliyordu ki, geçmişte başarılanlar, gelecekte de başarılabilir. Bunun için Türk'ün kabiliyeti, çalışma azmi ve zekâsı yeterlidir. Ama öncelikle Türk'e sağlam bir azim ve inanç vermek lâzım gelmekte olup, bunu sağlayacak olan da geçmişiyle öğünmesidir.

Bunun aksini söyleyenler de çoktur. Derler ki, geçmişle öğünmek hiç bir şey getirmez. Bugüne bakalım, geçmişin övücü bugünümüzde bizim daha başarılı olmamızı sağlıyor mu?

Bu düşünce, etkili bir biçimde çeşitli yerlerde söylenir. İlk bakışta haklı gibidir. Fakat hemen ardından öteki unsur akla geliyor. Bu unsur, karşındakinin yapabilme, becerebilme imkânını daha baştan yok etmektir. Böyle olunca da, o toplum, kolaylıkla etki altına alınır. Maddî ve manevî açıdan, başka başarılı toplumların tesirinde kalmaya mahkûm olur.

Türkler, bu ülkeyi ve insanlarını daha başarılı, daha mutlu bir düzeye getirmek için bütün şartları düşünmek ve gereğini de yerine getirmek zorundadırlar. Atatürk de bu gerçeği görmüştür. Gerçeğin temelinde ise doğrudan kendi döneminin değil, ama geçmiş yılların şartları vardı. Dönemindeki düşünceyi etkisiz kılmak için tek çare olarak, ona moral gücü, iç dinamik kazandırmak kalıyordu. Bunun içindir ki, öğün sözünü enbaşa almıştır.

Netice olarak, bu ülkeyi daha bayındır, insanlarını daha mutlu etmek için çok çalışmak ana amaçtır. Ancak çalışmada başarı için de bazı şartlar icâb eder. Bunlardan ilk olarak, Türk'ün kaybolan, daha doğrusu kaybettirilen kendisine güveni sağlamak icâb eder. Bu kesin bir zarurettir. Çünkü daha, bir işe başlamadan, zihindeki olumsuz duygu, Türk'ün çalışma hevesini kırıyor, onu güçsüz yaparak elini kolunu bağlıyordu. Bu bakımdan daha iş yapmadan, başlamadan önce Türk'ün kendisine güvenini sağlamak icâb etmektedir.

Türk'ün kendisine güveni sağlamak için tek çare vardı: O'nun geçmişte büyük başarıları olan Türk olduğunu hatırlaması ve Türk olduğu için de öğünmesi. Bu öğünç, Türk insanına kendisine güvenini sağlıyarak ona yüksek bir moral aşılayabilecektir.

Öğünmek, geçmişin parlak dönemini geriye getirebilir mi diye akla gelebilir. Buna olumlu cevap verilemez ama, başarılı olmak için esas çalışmak ise, çalışana bir gurur ve çalışma azmi, başarabilme ümidi vermek icab eder. Bu ümid ve azim için etkili bir unsur, öğünmek yâni geçmişte de başarılı olduğunu hatırlamaktır.

Vaktiyle, Türk'den geride olanlar çok çalışarak bugünkü seviyeye ulaşmışlardır. Şu halde tarihte ve zaman içinde bir değişme vardır. Toplumlar çok çalışarak bu değişmeyi gerçekleştirebilmektedirler. Hem bugünkü durum, dünya toplumları için kesin ve değişmez bir özellik de değildir. Gerçi, bugün büyük güç sahibi olanlar, hâlihazır durumu, insanlığın değişmez gerçeğiymiş gibi göstermek isterler. Ama açıkça görülüyor ki, nasıl dünden bugüne değişme olmuşsa, aynı değişme çok çalışılarak bugünden yarına da sağlanabilir.

Çok çalışılarak sağlanacak olan değişmede, Türkler önemli bir yer tutabilirler. Burada Türk'e öncelik veren , onun geçmişteki büyük başarısıdır. Eğer geçmişin parlak dönemi gerçekse, yarınki parlak dönemler için de ümidimiz büyüktür. Bunun içindir ki, geçmişin parlak başarıları ile öğrenmek, yarınki büyük başarıların da bir bakıma ilk şartlarından birisidir. Türk'ün öğüncü, ona iç güven, huzur ve çalışma azmi verecektir. Bu güven ve azimle başlanacak çalışma, kesin başarıyla sonuçlanır. Bu başarıların bir başka sonucu da kendine güveni daha pekleştirmek olacaktır.

Atatürk, " T ü r k , Ö ğ ü n , Ç a l ı ş , G ü v e n " derken, bunları gözönünde tutmuştur sanıyoruz.

